

starstva 1997. godine ukidaju sve invalidske pogodnosti, kao što je četverosatno radno vrijeme. Birokratija je neumoljiva, ili raditi osam sati ili otkaz. Boris me po treći put prima na posao i kaže: “*Radi kao do sada četiri sata, ili koliko možeš u ovakvim kazamatskim uvjetima*”. Godinu dana kasnije, u zimu 1998, nebo kao da je pobrkalo godine. Snijeg je padao u ogromnim količinama. Boris, bukvalno sam zapamtila njegove riječi, kaže: “*Kao direktor Instituta naređujem Ti da ne dolaziš na posao po ovakvom kijametu*”.

Ipak, od patetike je teško pobjeći. Ali, ovaj put ona je barem iskrena i puna stvarne zahvalnosti. Drugi naš rano preminuli kolega i prijatelj dr. Kemal Bakaršić jednom prilikom je rekao: “*Ako postoji raj, tamo mora biti jedna dobra biblioteka.*” Ja vjerujem i znam da postoji i da su Boris i Kemo tu negdje. Možda će i mene ponovo primiti ■

Gina Zorabdić

GODIŠNJAK za društvenu istoriju. god. XVI, sveske 1-3. Beograd: Udruženje za društvenu istoriju, 2009, 315 str.

Udruženje za društvenu istoriju iz Beograda objavilo je tri sveske *Godišnjaka* za 2009. godinu sa radovima koji daju nove impulse za razmišljanje i pisanje o različitim historijskim temama. U svakoj svesci su tri rubrike: **Studije** (Essays), **Iz istraživanja** (Researches) i **O idejama i knjigama** (On ideas and books), sa ukupno 315 stranica, na kojima nude mnoštvo zanimljivih tema, novih metodoloških pristupa, znanstvenih saznanja, ideja i važnih informacija.

U rubrici **Studije** objavljena su tri rada, u svakoj svesci po jedan. U prvoj svesci Snežana Dimitrova u studiji slučaja ispituje traumatično polje prošlosti i refleksiju u sjećanju na rat. Govoreći o izvršenju smrtnih kazni nad vojnicima u Prvom svjetskom ratu, koristi metode psihoanalize na primjeru dramskih i prozних tekstova bugarskog pisca Nenča Ilijeva primjenjujući multidisciplinarni pristup istraživanju historije. U njenoj studiji pod naslovom “*The Soldier’s Death Sentence (1915-1918): Trauma, Archives, and Witness (A case study of N. Iliev’s unpublished war plays and published war short stories)*” korišteni su, osim arhivskih vrela, i književna djela, kojima se željelo mnogo toga pokazati, kako nesvjesnog tako i podsvjesnog. U drugoj svesci Luis Reis Torgal na teorijski način nastoji definirati režim u Portu-

galu od 1932. do 1974. godine, povezivanjem osobnog karaktera Antonija Salazara sa karakterom režima u Portugalu. U studiji “Salazar and the Portuguese ‘New State’ – Images and Interpretation” autor zaključuje da je “Salazarizam” bio jedna od varijacija fašizma sa osloncem na konzervativne društvene slojeve iz oficirskog kadra i Katoličke crkve, a dijelom i na manji dio inteligencije. U trećoj svesci u studiji “Društveni odnosi u Srbiji u vreme zakasnelog kapitalističkog razvoja” tematizirani su odnosi većinskog neobrazovanog seljaštva, moćne vojne i upravljačke elite i malobrojnog građanstva u Srbiji tijekom XIX i XX stoljeća. Autor Mladen Lazić analizirao je djelovanje različitih društvenih grupa, dinamiku njihovih međusobnih relacija, promjene klasnih odnosa u Srbiji, gdje je državocentričnost identificirana kao model modernizacije tradicionalnog društva. Sve tri studije predstavljaju putokaz ka novim idejama i metodama u istraživanju historije.

U rubrici **Iz istraživanja** objavljeno je deset radova koji predstavljaju dio rezultata istraživanja rađenih za potrebe završnih radova master studija, individualnih i kolektivnih projekata i slično. Objavljeni članci prezentiraju raznovrsne teme u periodizacijskom rasponu od sredine 15. do kraja 20. stoljeća. U prvoj svesci Bogdan Trifunović je analizirao vrijeme okupacije Srbije u Prvom svjetskom ratu i na primjeru Čačka istraživao svakodnevni život, prateći demografski razvoj, ishranu i liječenje, odnosno način preživljavanja u ratnim uvjetima (*Okrug Čačak 1915-1918: posledice okupacije i svakodnevni život stanovništva*), zatim je Dalibor Denda obradio doprinos vojske u širenju i populariziranju skijaškog sporta u jugoslavenskom društvu (*Počeci i razvoj organizovanog skijaškog sporta u vojsci Kraljevine SHS/Jugoslavije*) i Vladimir Ivanović obradio je pitanje obeštećenja žrtava nacističkog progona u Jugoslaviji koje je Tito sa Brantom riješio na bilateralnoj osnovi na obostranu državničku korist (*Formula za budućnost – obeštećenje jugoslovenskih žrtava nacističkih progona*). U drugoj svesci rezultate svojih istraživanja *Godišnjaku* su povjerila tri autora. Baveći se socijalnom historijom, Zoran Janjetović na osnovu srpske i njemačke literature govori o prenošenju tekovina materijalne kulture i društvenog života njemačkim kolonistima od strane srpskih starosjedilaca (*Srpski uticaji na svakodnevnu kulturu Nemaca u Vojvodini*), zatim Aleksandar Novaković otvara jednu potpuno novu temu istraživanjem stereotipa o Slavenima, na primjerima lica (u drami) u pozorišnim komadima sa engleskog govornog područja (*Mentalitet i (ne) istoričnost Slovena kao dramatis personae u dramama engleskog govornog područja (1878-1990)*) i Milorad Lazić, koji također piše o jednoj novoj temi koja problematizira odnose između stranih i domaćih studenata šezdesetih godina 20. stoljeća (*Neki problemi stranih studenata na jugoslovenskim univerzitetima šezdesetih godina XX veka, s posebnim osvrtom na afričke studente*). U trećoj svesci su četiri rada. Katarina Mitrović na primjeru jednog sudskog spora otkriva različite suprotnosti koje su postojale među svećenstvom Kotorske biskupije sredinom 15. stoljeća (*Epi-*

skop Anđelo Fazolo i prezviter Trifun Skiti – o sukobu građanina i aristokrate u Kotorској епископији), zatim Miloš Jovanović analizira promjene u beogradskom društvu kroz prizmu života u mehanama/kafanama (*Taming the Tavern: Social Space and Government Regulation in 19th Century Belgrade*), Vladan Jovanović, potaknut saznanjem da je godišnja proizvodnja opijuma u Povardarju između dva svjetska rata zadovoljavala 43% potražnje svih legalnih svjetskih tvornica za izradu njegovih derivata, analizira političko gledište problema i postavlja ga u međunarodni kontekst (*Makedonski opijum 1918-1941. O finansijskim i političkim razmerama fenomena*), i na kraju, Radina Vučetić analizira na primjeru Jugoslavije kako je u hladnoratovsko vrijeme Amerika koristila džez u propagandne svrhe, kako je ova vrsta muzike prihvaćena i kao takva utjecala na jugoslavensko društvo (*Džez je sloboda / Džez kao američko propagandno oružje u Jugoslaviji*).

U rubrici **O idejama i knjigama** redovito surađuju Vladimir Ivanović sa informacijama o novim izdanjima iz društvene historije, Aleksej Timofejev o napretku društvene historije u Rusiji i Slobodan Mandić sa prikazima sajtova relevantnih za istraživanja iz historije.

Vladimir Ivanović donosi kratke informacije o jedanaest novih izdanja koja govore o vrlo različitim temama iz društvene historije. Korištenjem socioloških, antropoloških i politoloških teorija, ove interdisciplinarne studije određuju nove načine prilaza u istraživanjima prošlosti i suvremenosti. U prvoj svesci predstavljene su knjige koje govore o slikama kao važnom elementu prenošenja i oblikovanja određene kulture (Gerhard Paul. *Das Jahrhundert der Bilder: Bildatlas 1949 bis heute*. Göttingen: 2008. 798); o Berlincima i njihovom životu u podijeljenom gradu (Frank Roggenbuch. *Das Berliner Grenzgängerproblem: Verflechtung und Systemkonkurrenz vor dem Mauerbau*. Berlin: 2008. 481); zatim o dvije grupe hrvatskih migranata i načinu njihovog komuniciranja sa Republikom Hrvatskom (Val Colic-Peisker. *Migration, Class and Transnational Identities: Croats in Australia and America*. University of Illinois Press: 2008) i o ulozi žena u državnom uređenju SSSR-a i njihovom utjecaju na kreiranje rodnihih ideala u tridesetim godinama 20. stoljeća (Elena Shulman. *Stalinism on the Frontier of Empire: Women and State Formation in the Soviet Far East*. Cambridge: Cambridge University Press. 2008. 260). U drugoj svesci preporučene su sljedeće knjige: Kristie Macrakis. *Seduced by Secrets: Inside the Stasi's Spy-Tech World*. Cambridge: 2008. 370, (sa prikazom jedne nove dimenzije u razumijevanju rada Ministarstva za državnu bezbjednost Istočne Njemačke); G. J. Ashwort, B. Graham, J. E. Turnbridge. *Pluralising Pasts: Heritage, Identity and Place in Multicultural Societies*. Pluto Press: 2007. 248, (sa tezom da je naslijeđe jednog društva bitna sastavnica kreiranja politike nacionalnog identiteta); Sabine Horn, Michael Sauer. *Geschichte und Öffentlichkeit: Orte – Medien – Institutionen*. Göttingen: 2009. 240, (sa pojmom "javna istorija" pod kojom autori

podrazumijevaju svaku javnu historijsku predstavu, koja se razmimoilazila sa nacionalsocijalizmom) i Volkmar Sigusch. *Geschichte der Sexualwissenschaft*. Frankfurt am Main: Campus Verlag. 2008. 720, (sa razvojem znanosti o seksualnosti). U trećoj svesci date su informacije o sljedećim knjigama: Fay Jennifer. *Theaters of Occupation. Hollywood and the Reeducation of postwar Germany*. Minnesota: 2008. 228, (o djelovanju holivudskih filmova na kulturu i društvo pod okupacijom u poslijeratnoj Njemačkoj); Aust Stegan. *Baader-Meinhof: The Inside Story of the RAF*. Oxford: 2009. 480, (o pripadnicima Crvenih brigada koji su kao teroristička grupa djelovali sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća u Njemačkoj) i Özkirimli Umüt, Sofos Spyros. *Tormented by History, Nationalism in Greece and Turkey*. New York: 2008. 220, (o mogućnostima prevazilaženja dominantnih nacionalnih gledišta na relaciji tursko-grčkih odnosa). Kratkim i sažetim informacijama Vladimir Ivanović će sigurno zainteresirati čitateljstvo izdanjima koja na moderan i nov način pišu o temama iz historije.

Aleksej Timofejev u tri sveske piše o sljedećim temama: “Čovek koji je otkrio istoriju ruske kuhinje. Počeci društvene istorije u Sovjetskom Savezu”, zatim “Istorija pojedinca ... na carskom prestolu” i “Urbani duh kao tradicija”. Svaki od ovih članaka napisan je na način s kojim se tek trebamo upoznati. I kada je u pitanju ruska historiografija, većini historičara sa jugoslavenskih prostora nepoznata je kao takva.

Za tri sveske *Godišnjaka* za 2009. godinu Slobodan Mandić odabrao je osamnaest sajtova (Web adresar) sa fotografijom i prikazom svakog od njih. Osim što su vrlo zanimljivi, prema preglednom, sadržajnom i konciznom opisu pružaju vrijedne informacije. S obzirom na brojnost prezentiranih sajtova, ovdje će biti izostavljen njihov popis i opis. Svakako, prema vlastitom interesu, adrese se mogu potražiti na stranicama *Godišnjaka*.

Na kraju, što ukratko reći o novim sveskama *Godišnjaka*? Možda je najbolje poslužiti se izvodom iz knjige Miroslava Jovanovića i Radivoja Radića *Kriza istorije* (Beograd: Biblioteka *Serbica – knjiga 2*, 2009), gdje se kaže: „Tek devedesetih godina 20. veka, pokretanje *Godišnjaka za društvenu istoriju* i osnivanje *Udruženja za društvenu istoriju*, dalo je osnovni impuls i stvorilo institucionalni okvir za prodor novih ideja u srpsku historiografiju. Tek tada je diskurs *nove istorije* (u tom trenutku, krajem 20. veka već iskazan kroz niz “škola”, pravaca, subspecializacija, koji je tematski opseg istorijske nauke proširio do neočekivanih razmera, obogatio metodologiju, teoriju, itd.) posle šest-sedam decenija, koliko je bio prisutan u svetu (npr. od pokretanja *Anala*), po prvi put dobio svoj institucionalni okvir i u srpskoj historiografiji“ (54). Tijekom šesnaest godina izlaženja *Godišnjak* nam je ponudio brojne zanimljive radove i uveo nas u svijet *nove istorije*. Također, potrebno je napomenuti da je časopis privlačan i prema izabranim fotografijama za naslovnice svezaka koje, u ovisnosti o generacijskoj pripadnosti, kod nekih bude sjećanja, a drugima slikom svje-

doče o davno prohujalom vremenu. Naravno, fotografije na naslovnici nisu samo dobar dizajnerski uradak, već putokaz ka radovima iz društvene historije ■

Vera Katz

Mustafa Imamović: 45 godina naučnog i publicističkog rada: zbornik radova.
Sarajevo: Institut za istoriju – University Press; Gradačac: Javna biblioteka
“Alija Isaković”, 2010, 367 str.

Zbornik radova nastao je kao rezultat skupa koji su zajednički organizovali Institut za istoriju Sarajevo, Javna Biblioteka “Alija Isaković” Gradačac i University Press Sarajevo, povodom 45 godina naučnog i publicističkog rada prof. dr. Mustafe Imamovića u Gradačcu od 23. do 25. oktobra 2009. godine. Zbornik sadrži referate koje su na skupu saopćili stručni i naučni radnici iz Bosne i Hercegovine i inostranstva. Podijeljen je u tri međusobno povezana dijela, Mustafa Imamović – naučni doprinos, historijsko-pravne teme i Bosna i Hercegovina – državno-pravna i kulturna historija.

U prvom dijelu (*Mustafa Imamović – Naučni doprinos*) svoje radove objavili su Mirela Rožajac-Zulčić i Ivana Teronić, “*O građi za bibliografiju Mustafe Imamovića*” (str. 13-18). Autorice govore o problemima s kojima su se susretale prilikom izrade bibliografije. Bibliografija obuhvata period od 1964. do 2009. godine, odnosno period od 45 godina naučnog i publicističkog rada profesora Imamovića. Kako navode autorice, ovaj rad nije završen i nastavit će se sa njegovim istraživanjem.

Husnija Kamberović u svom radu “Naučni doprinos prof. dr. Mustafe Imamovića istraživanju bosanskohercegovačke historije” (str. 19-24) na ineresantan način piše kako je teško iz bibliografije Mustafe Imamovića dati ocjenu njegovog naučnog rada. Profesor se u svom naučnom radu bavi gotovo svim historijsko-pravnim, državno-pravnim i kulturnim problemima, odnosno najviše se bavio problemima pravne historije.

Kako navodi Kamberović, Mustafa Imamović naučnu karijeru počeo je kao asistent na Istorijsko-pravnoj katedri Pravnog fakulteta u Beogradu, a od 1972. godine na Pravnom fakultetu u Sarajevu, gdje od 1973. godine predaje Nacionalnu historiju države i prava. Kao gostujući profesor predaje na više univerziteta u SAD i Evropi
